

Artho Stefan Wittemann

ARCHITEKTURA VNITŘNÍHO SVĚTA ČLOVĚKA

Začínáme chápat sami sebe

MAITREA

*ARCHITEKTURA
VNITŘNÍHO SVĚTA
ČLOVĚKA*

Artho Stefan Wittemann

*ARCHITEKTURA
VNITŘNÍHO SVĚTA
ČLOVĚKA*

Začínáme chápat sami sebe

MAITREA

2011

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Wittemann, Artho Stefan

Architektura vnitřního světa člověka : začínáme chápat sami sebe / Artho Stefan Wittemann ; [z německého originálu ... přeložila Alena Ságlová-Veit]. -- 1. vyd. v českém jazyce. -- Praha : Maitrea, 2011. -- 375 s.

Název originálu: Warum wir erst anfangen, uns selbst zu verstehen

ISBN 978-80-87249-16-1

159.923.35 * 128/129 * 165.242.1 * 615.851 * 13

- lidská psychika

- duše

- sebepoznání

- psychoterapie

- duchovní život

- populárně-naučné publikace

159.92 - Vývojová psychologie. Individuální psychologie [17]

Artho Stefan Wittemann

Architektura vnitřního světa člověka

Začínáme chápat sami sebe

Copyright © Artho Stefan Wittemann, 2009

Translation © Alena Ságlová-Veit, 2010

Czech edition © MAITREA a.s., Praha 2011

ISBN 978-80-87249-16-1

Věnováno Veetě

Fotografii na obálce přetiskujeme s laskavým svolením mezinárodní skupiny mladých architektů Team LOUD, již představují:

Julia Cano. Irene Guerra. Renata Paim Tourinho Dantas. Anna Papachristoforou

Project_Braided Urbanism.

Team_LOUD.AADRL_Parametric Urbanism 2006/2008

Architectural Association School of Architecture

www.aadrl.net

ÚVODNÍ SLOVO

Za poslední století bylo o člověku a jeho vnitřních psychických strukturách objeveno mnoho nového a tento proces je nadále v pohybu. Stačí jen přehlédnout systemickou práci jako celek – systemické konstelace, způsoby léčby traumat a mezi nimi individuální systemickou práci, již Artho Wittemann vyvinul z metody Voice Dialogue; jsou to všechno metody a přístupy, které vznikaly během posledních třiceti let.

Podíváme-li se na člověka a zaměříme se na jeho nitro, uvidíme mnoho rozmanitých vrstev. Je to, jako když krájíte jablko; podle toho, jak a kde je nakrojíte, uvidíte pokaždé něco jiného, přitom to však je stále totéž jablko. Vidíme z různého úhlu a z různé perspektivy různé pravdy o témže jablku, o tomtéž člověku.

V práci se systemickými konstelacemi například odkrýváme hladinu systemických vlivů a pout mezi lidmi patřícími do určitého systému; vlivů, které mohou přesahovat generace, jakkoli nemáme povědomí o událostech, k nimž došlo v minulosti. Tyto vlivy jsou mimo naše vnímání, a zjistit a přiznat, že naše interpretace a závěry, jež jsme vyvodili, nejsou správné nebo jsou omezené a zkreslené, vyžaduje odvahu a dobrou vůli. Teprve když uvidíme celkový obraz – vlivy, jež působily na naši rodinu, a její osudy – zjistíme, že všechno, co se stalo, vlastně dává smysl. To je okamžik, ve kterém nabýváme možnost volby nad svým vlastním životem, okamžik, kdy se svoboda stává realitou.

Voice Dialogue přistupuje k člověku jiným, nicméně podobným způsobem; i zde se díváme do lidského nitra a objevujeme hlasy – osobnosti v rámci vlastní osobnosti, které žijí svůj vlastní tajný, skrytý život a ten náš ovlivňují takovým způsobem, že si toho vůbec nevšimneme. Některé z těchto hlasů – z těchto osobností – jsou pro nás přijatelné, s jinými se smiřujeme jen obtížně, ale všechny mají svůj účel: svůj pozitivní záměr, jak to nazývá ericksonovská hypnotherapie či neuro-lingvistické programování (NLP). Také v našem případě, při práci s Voice Dialogue, začne koexistence známých a neznámých hlasů dávat smysl, když se odvážíme vidět celý obraz i s nimi, s tím, jak jsou propojeny a jak fungují společně.

Čili tam, kde v rodinných konstelacích pracujeme s lidmi kolem nás, s lidmi, kteří patří do našeho rodinného systému, a tam, kde pracuje Voice Dialogue s vnitřními lidmi, s vnitřními hlasy a jejich komunikací, jejich vztahy, jejich mocenskou hierarchií a sváry, zabývá se individuální systemická práce vnitřními mocenskými strukturami. I při nejrůznějších přístupech se velmi brzy stane zřetelnou jedna skutečnost, již mají všechny společnou: kdokoli je tam uvnitř, patří tam a není možné ho vystrnadit. Každý, s kým se tu setkáváme, patří k nám. Můžeme lidi vně i uvnitř přijmout a integrovat – a dojít klidu; nemůžeme však na systém tlačit nebo mu vládnout, ať již se jedná o systém rodinný, nebo o vnitřní systém hlasů. Je to proces přijímání a chápání, proces, který vede k pokoře a úctě, ke klidu, síle, radosti a životi.

S Arthemem jsem se poprvé potkal někdy před dvaceti lety v Mnichově, kde jsme oba pracovali v meditačním centru TAO; já jsem byl členem týmu, jenž centrum řídil, a zároveň jsem pracoval jako terapeut, stejně jako Artho, který tam zaváděl novou metodu nazvanou Voice Dialogue. Nyní, po dvaceti letech, zde Artho Wittemann představuje svou novou

knihu o tom, jak se on i jeho práce vyvíjeli. Individuální systemická práce přesáhla koncept Voice Dialogue, nahlíží do větší hloubky a přesunula se do místa, ve kterém poznává mnoho nových, jiných aspektů, jež nechávají svůj otisk na naší psyché a na našem životě. Artho našel silnou a ohleduplnou cestu, pomocí které lze pracovat s tímto místem v našem nitru, v němž dlí nebo se skrývá skutečná síla. Tak významně přispěl k větší účinnosti a ohleduplnosti při práci s lidmi. Oceňuji a obdivuji množství energie a času, jež vložil do pochopení a dalšího rozvoje své práce, a to tímto velmi odevzdaným způsobem.

Přeji vám, čtenářům, naplňující cestu při čtení této knihy. Je to cesta, která je někdy výzvou, někdy je obtížná, jindy dobrodružná, smutná či bolestivá, přináší však nové vhledy a objevy a otvírá nové obzory, čímž nám ukazuje možnosti, jež jsme si dříve neuměli představit.

Bhagat J. Zeilhofer, Institut rodinných konstelací
Autor knihy *Esence*

PŘEDMLUVA

Kdo chce zkoumat duševní svět, potřebuje odvahu, vytrvalost a šikovnost. Psýché, psychika, je totiž živý systém vybavený natolik svébytnou inteligencí, spletitou logikou a lstivou sebeobranou, že každého, kdo ji chce projít a uchopit, staví před téměř neřešitelné záhady. Na počátku cesty, na svém povrchu, působí většinou přátelsky, neškodně a normálně. Už brzy se ale ukazuje jako velice rozporuplná, matoucí a zatvrzelá.

Badatel, který s optimismem srdnatě vytáhl, aby vyřešil její záhady, proměřil její hlubiny a uspořádal její třpytivé plošky, narazí dříve či později na nerozpletitelná klubka, neproniknutelné hranice a temná tajemství. Potýkat se s těmito těžkostmi, a přesto jít dál je vyzvání k boji, před něž nás duševní svět znovu a znovu staví.

Podobně by se mohlo vést i čtenáři této knihy. Ta nás totiž bere s sebou na takovou výzkumnou cestu. Konfrontuje nás s troufalými požadavky psýché. S jejím postulátem brát vážně i nepatrné rozdíly, být v patách prudkým pohybům a okamžitým proměnám, sledovat současně probíhající komplexní dění a vydržet nevědomost, jež z toho všeho nutně vyplývá. Také však nás čtenáře odmění týmiž dary, jimiž duševní svět odměňuje odvážného badatele. Mlha se postupně zvedne, nesrovnalosti se vysvětlí a vyloupne se celý obraz. Obraz živého systému, který se naprosto logicky a s velkou láskou a lidskostí sám utváří a organizuje.

Nenechte se tedy odradit, pokud někdy ztratíte přehled a nebudete si jisti, kam to všechno ještě povede. Svěřte se proudu příběhů, úvah

a názorů. Nechte se vést – tak, jako se musíme svěřit samotné psyché, aby nás vedla do svých hlubin, pokud ji chceme v celém rozsahu pochopit.

OBSAH

1. KAPITOLA

ZDROJE A JINÉ DOHADY

Výpadek proudu. Docela normální večer	19
Výpadek proudu. Bez proudu	21
Výpadek proudu. V ráji	22
V blackboxu. Sigmund Freud	25
V blackboxu. Srdečně vítáme, vstup zakázán	28
V blackboxu. Obsahy a jejich zdroje	31
Výpadek proudu. Veřejné tajemství	33
Mistr všech objemových tříd	36
V supermarketu. Naprostá slast	40
Výpadek proudu. Návštěva	43
V blackboxu. V pralese	45
Výpadek proudu. Na stromě	46
V blackboxu. Kde začíná nevědomí?	52
Výpadek proudu. Povrch, hloubka a zpět	56
V blackboxu. Formuje se obraz	61

2. KAPITOLA

ŽIVÉ SYSTÉMY

V blackboxu. Systemické dilema	64
V supermarketu. Tipy pro dobré ego	67
Tajemství šťastných párů	69

Výpadek proudu. Slunce, víla a jejich hlídač	76
V blackboxu. Malý systém	79
V supermarketu. Romantický život	80
Výpadek proudu. Dočasný klid	83
V blackboxu. Láska superega	86
Výpadek proudu. Dieter: „Je život jenom film, nebo o něco jde?“ . .	89
V blackboxu. Odpor	91
V blackboxu. Jednoznačně Freud	96
Výklad snů. Via regia	98
Via regia revisita	104
Výpadek proudu. Dieterovo setkání	108
V supermarketu. 221 minut, celý život	109
Výpadek proudu. Katrinin sen	110

3. KAPITOLA

JAZYK ZDROJŮ

V blackboxu. Osoby	115
V blackboxu. C. G. Jung	118
Komplexy	121
Experiment se slovními asociacemi	124
Zařízená duše	126
Výpadek proudu. Komplex a jeho pomocníci	127
V blackboxu. Symboly a jiné jazyky	129
Výpadek proudu. Matriarchyně	132
V blackboxu. Estetika celosti	140
V blackboxu. Archetypy	144
A ještě jednou: Zdroj, nebo obsah?	148
Výpadek proudu. Ženská síla	149
V blackboxu. Archetopoi	154

Výpadek proudu. Filipův návrat	158
V blackboxu. Změny	167
V blackboxu. Shrnutí	171
Výpadek proudu. Dieter a Sabine	173

4. KAPITOLA

TEORIE ZDROJŮ

Před blackboxem. John B. Watson	175
Před blackboxem. Radikální přístup	178
Před blackboxem. Čemu Watson nevěří	180
Před blackboxem. Poruchy	182
Výpadek proudu. Filipovo chování	183
Teorie zdrojů. Postoj, obsah, chování	186
Teorie zdrojů. Dávání a braní	187
Výpadek proudu. Katrinino chování	189
Teorie zdrojů. Co a Jak	192
Teorie zdrojů. Mikroprofil	195
Výpadek proudu. Sabinina zmatenost	198
Teorie zdrojů. Kdo	210
Výpadek proudu. Žena, která běhala s vlky	214

5. KAPITOLA

FORMY ŘÁDU

V blackboxu. Jeden, dva, mnoho	215
Teorie zdrojů. Pohyblivý střed	220
V blackboxu. Nepochopitelný střed	222
Výpadek proudu. Bóje ve větru	224
V blackboxu. Právě já	228
Teorie zdrojů. Mít, nebo být	229

Výpadek proudu. Nový život	232
Výpadek proudu. Pochopení	234
V blackboxu. Dílčí osobnosti	236
Hry s přidělenými úlohami	238
Výpadek proudu. V ziskové zóně	241
Teorie zdrojů. Pět kontinentů psyché	246
Mnohé	248
Výpadek proudu. Hranice	249
Výpadek proudu. Lodičky na dluh	250
Výpadek proudu. Dvojí ticho	253
Výpadek proudu. Pozice	255
Teorie zdrojů. Žena, muž, dítě, zvíře a bůh	260

6. KAPITOLA

NEPŘÍMÝ ŽIVOT

Teorie zdrojů. Zdroje a jejich kanály	263
Výpadek proudu. Na Měsíci	266
Teorie zdrojů. U zdi	267
Výpadek proudu. Třešňové květy	270
V supermarketu. Nepopsatelně ženské	273
Teorie zdrojů. Vytěsnění zevnitř – vytěsnění zvenku	275
Výpadek proudu. Mafie	276
Výpadek proudu. Recidiva	279
Teorie zdrojů. Společnost	279
V supermarketu. Opravdový pocit štěstí	284
Teorie zdrojů. Chtivost	286
V supermarketu. Odměna a pocit blaha	288
V blackboxu. Odcizení	289
Teorie zdrojů. Náhoda	292

V blackboxu. Osvobození	295
Výpadek proudu. Tajná moc	299
V supermarketu. Rozvoj	306

7. KAPITOLA

CELÝ OBRAZ

Teorie zdrojů. Já	310
Výpadek proudu. Kontakt	313
Výpadek proudu. Přejít	315
Teorie zdrojů. Centrum Já	315
Výpadek proudu. Patriarcha	319
Výpadek proudu. Guru	322
Teorie zdrojů. Osvícení	325
Výpadek proudu. Rafting	330
Výpadek proudu. Filip	331
V blackboxu. Téma	333
Téma, kanál, terapeut	336
Teorie zdrojů. Výběr	339
V blackboxu. Vnitřní hlasy	341
Vědomé Já	345
V blackboxu. Vnitřní tým	348
Teorie zdrojů. Celost	354
Teorie zdrojů. Rozštěpení	358
Teorie zdrojů. Hodnoty	360
Poděkování	365
Seznam literatury	367
O autorovi	372

1. KAPITOLA

ZDROJE A JINÉ DOHADY

Výpadek proudu – Docela normální večer

Úterý večer kdesi ve městě na západní polokouli. Venku je tma a zima, ale byty jsou osvětlené a je v nich teplo. V jednom takovém bytě žije Katrin. Právě telefonuje se svou nejlepší kamarádkou. Občas se podívá do trouby, jestli už je upečený koláč. Žije sama, ale má velký okruh přátel, zítra má někdo narozeniny. Těší se na oslavu, přispěje koláčem a kamarádce do telefonu prozradí výborný nápad, jak opravdu překvapit oslavence. Katrin je povoláním sociální pedagožka. Bydlí ve druhém patře.

Pod ní bydlí Dieter. Neznají se. Dieter je skladník ve velkém diskontním řetězci. Je bravurním řidičem vysokozdvizného vozíku. Jeho koníčkem je televize a video. Je rozvedený a žije sám. O víkendu, když zrovna nemá u sebe děti, si chodí s kamarády zapařit. Dnes si udělal s pivkem pohodlí na gauči a holduje svému hobby.

Úplně nahoře v podkrovním bytě bydlí Sabine. Sabine je redaktorka v populárně psychologickém nakladatelství. Miluje svou práci, protože odpovídá jejím zájmům. Sabine medituje a navštěvuje semináře a přednášky zabývající se rozvojem vědomí. Pouští si cedéčko s relaxační hudbou

a s čerstvým šálkem bylinkového čaje si udělala pohodlí na zemi. Má přítele, ale dnes má „volný večer“, je jen sama pro sebe.

V přízemí bydlí Filip. Vlastní malou, ale prvotřídní počítačovou firmu a teď ještě pracuje. Sedí v pracovně před obrazovkou a řeší komplikovaný programátorský problém. Žije sám, až na krátkodobé vztahy, momentálně je zase sám. Je to pro něj spíš úleva, protože tak má více času na práci.

Vtom vypadne proud. Všechny přístroje, telefon a trouba, televize, CD přehrávač a počítač se najednou vypnou. Světla zhasnou. Je tma jako v pytli a ticho jako v hrobě.

Dieter reaguje první. Vztekle mrští prázdnou plechovku od piva směrem k televizoru. Nadává na techniku, pak se uklidní, došourá se ve světle zapalovače k pojistkové skříni na chodbě, zjistí, že tam chyba není, zvedne telefon, slyší, že nefunguje, a dostane nový záchvat vzteku. Pohled z okna mu ukáže, že tma je všude.

Katrin na okamžik strne. Její rozhovor se náhle přerušil, stojí tu potmě. Koláč! Po hmatu dotápe k troubě, podle tepla cítí, kde jsou dvířka. Otevře je, do nosu jí stoupá vůně čerstvého, ale ještě nedopečeného koláče. Po obličejí jí tečou tiché slzy zklamání. Bezradně dosedne na židli.

V podkrovním bytě je Sabine překvapena tmou a tichem. Krátce se vyleká. Pak se musí bezděčně usmát. Není to snad znamení, dárek od života? Připomínka toho, že se má soustředit na vlastní ticho? Zavře oči a uvolní se, tak jak to trénovala při meditaci. Ještě cítí ozvěnu prvního leknutí, pak zavládne mír a Sabine pozoruje své myšlenky a pocity.

Filip v přízemí zůstane klidný. Na jednu stranu je to hloupé, zrovna teď. Zákazník chce vidět výsledky a pracovat s novým programem. Na druhou stranu: co mu pomůže teď se rozčilovat? Má zálohování, data jsou zabezpečená a výpadek proudu je dobrá omluva pro zpoždění. Vlastně se mu stejně už nechtělo pracovat. Jenom je bezradný, co se sebou teď má podniknout, tak úplně bez proudu.

Výpadek proudu. Bez proudu

Katrin se zase vzchopila. Nahmatá kuchyňskou skříňku, vyhrabe sirky a svíčku a zapálí ji. Kuchyně je ponořena do teplého šerosvitu. Vlastně je to docela romantické. Ale tak úplně sama? Nemůže teď nikomu zavolat a ven do temných, studených ulic se jí nechce. Vzpomene si na muže z přízemí. Pokaždé ji tak mile zdraví, když se potkají na schodech. Ten teď přece také sedí potmě. Ví, že žije sám. Třeba by měl radost ze společnosti...

Sabine sedí v lotosové pozici na zemi a bojuje se svými myšlenkami. Nedokáže se opravdu ztišit, musí stále myslet na svého přítele a na včerejší hádku. Přítel jí vyčítá, že se nechce opravdově vázat. Vlastně chtěla získat odstup a znovu najít vnitřní mír. Místo toho s ním v myšlenkách stále diskutuje a ospravedlňuje se. A zmáhá ji z toho únava.

Filip našťavaně sedí v obýváku. Ještě by mohl vyrazit ven, do hospody nebo ke kamarádům, ale tam je asi také tma. A pokud proud znovu zapnou, mohl by ještě pracovat. Nervózně bubnuje na stůl, dojde si pro sklenici červeného vína a bubnuje dál. Skoro přeslechne zaklepání na dveře.

Dieter stojí u okna. Ví, že na zápas ligy už může zapomenout (dá se teď vůbec hrát?). Dívá se ven do noci. Město je tak tmavé, že jsou vidět dokonce hvězdy. Něco se v něm uklidňuje.

Výpadek proudu. V ráji

Katrin je zase ve svém bytě. Více než dvě hodiny se bavila s Filipem, při svíčce a červeném víně. O jeho počítačových programech, jeho autě, jeho poslední oslavě narozenin, dokonce o jeho posledním vztahu. Oběma udělalo dobře, mít si s kým popovídat. Filip byl zábavný, vtipný a šarmantní. Přesto se Katrin teď cítí nějak prázdně a planě a neví přesně proč. Nejlepší bude, když si hned půjde lehnout, zítra je přece oslava.

Filip je v povznesené náladě. To je ale milé, že ho ta shora přišla navštívit! Skoro jako v té reklamě na kávu. Nemohlo by z toho být i něco víc? Radši ne, v jednom domě by to rychle vedlo ke komplikacím. Tak tedy jenom na povídání, čistě kamarádsky. Přece jen to má i něco do sebe, takový výpadek proudu!

Sabine během meditace usnula na koberci. Později se zmateně probudí a bude se divit, proč neleží v posteli. Když si všimne, že nejde světlo, rozpomene se a půjde spát.

Dieter jde temnými ulicemi. Užívá si ticha a jasného vzduchu, pohledu na hvězdy. Je to už dávno, co naposledy dělal něco takového. Cítí se klidný, silný a jistý. Rozhoduje se, že to bude dělat častěji.

Všichni čtyři žijí v ráji. V tomto okamžiku vlastní více šatů, než bude mít většina lidí na Zemi za celý život. Mají teplý byt, vybavený moderními elektrickými přístroji. Mají koupelnu se stále teplou vodou, kuchyni s plnou spížírnou a na dosah obchody se vším, co ještě mohou potřebovat. Kdyby někdo chtěl před dvěma sty lety popsat pozemský ráj, příliš by se to nelišilo.

Všichni čtyři jsou vzdělaní. Umějí číst, psát a počítat. Cestovali do cizích zemí a viděli ještě vzdálenější země v podrobných televizních dokumentech. Všichni mají školy, a tím pádem rozsáhlé odborné vědomosti, jimiž si vydělávají na živobytí.

Při troše zájmu, vědomostí a pomoci by se Katrin, Dieter, Sabine a Filip bývali ten večer o sobě mohli hodně dozvědět. Výpadek proudu byl pro všechny malý šok, krátké přerušení rutiny. Na okamžik vrhl prudké světlo na jejich osobnost, osvětlil a posílil to, co obvykle nevědomky dělají.

Jenže ti čtyři sami o sobě téměř nic nevědí. Během všech těch dlouhých roků jejich vzdělávání – devět až patnáct let! – nikdy nešlo o ně. Za tu dobu byli konfrontováni s obrovským množstvím informací – letopočty, nerostné bohatství, výpočty vektorů, nepravidelná slovesa a chování tetřevů v toku – ale oni sami, jejich sny, zmatky, obavy a naděje, jejich subjektivní realita, nic z toho nikdy nebylo předmětem zkoumání. Strávili léta ve společenství třídy – ale to, co se v té třídě dělo mezi jednotlivci, války, lásky, přátelství a osamění, jejich vlastní život, to nikdy nebylo oficiálním tématem. Ani jedna vyučovací hodina se nezabývala jejich osobním vnitřním světem.

Většina vědomostí z vyučování je dávno zapomenuta; tehdejší přátelství jsou jenom vzpomínkou, nepřátelství také. Co zůstává, je hluboké, zcela nevědomé přesvědčení: Nejde o mě; to důležité je vždycky tam venku.

Jenže co by také měli velkého o sobě vědět? Všichni čtyři jsou rozumní lidé hodní lásky. Mají svoje zvláštnosti a nedostatky jako každý jiný. Zvládají svůj život a nedělají nikomu nic zlého. Jsou normální.

Tak normální jako každý analfabet začátkem 19. století před zavedením povinné školní docházky. Kdyby tehdy někdo tvrdil, že každý musí umět číst a psát, ostatní by se mu vysmáli. Na co? Budu pak silnější a rychlejší při sečení kosou, při kování kladivem, při předení vlny?

Dnes pro nás jsou výhody umění číst a psát samozřejmé. Co se však týče vědění o nás samých, jsme ještě analfabeti.

Zkuste položit průměrně vzdělanému člověku následující jednoduchou otázku: „Z čeho se skládá lidská psýché a jakou má strukturu?“

V nejlepším případě uslyšíte pestrý výčet pojmů, které jsou se slovem psýché spojovány: „Pocity, myšlenky, rozum, nevědomí, pudy.“ Potom, po krátkém zamyšlení: „Tělo k tomu taky přece jen tak nějak patří. A spiritualita? Ne, to je asi zas něco jiného. Tělo, mysl a duše! Je to tak?“

Nehledě na to, že jenom málo lidí napadne vůbec klást otázku o povaze duše: velice pravděpodobně bychom nedostali ani částečně smysluplnou odpověď. Můžete tutéž otázku položit i vyškolenému psychologovi, kvalita odpovědi nebude o mnoho lepší.

Je to, jako byste se někoho zeptali: „Co je to les?“ a dostali odpověď: „Větve, dřevo, mech, kořeny, listy – a samozřejmě stromy, tedy kmeny a tak.“ „Aha. Tak to je tedy les. Rozumím. Zní to tak nějak logicky. Dobře, že jsme si o tom popovídali.“

Je zvláštní, že v souvislosti s psýché to nikomu nepřipadá podivné. Proč taky? Dokud vím, kde seženu nejspolehlivější auto, nejlevnější kávu a nejlepší hotel, nemusím se přece starat o povahu psýché. Co to má společného se mnou? Člověk se pravděpodobně stejně skládá jenom

z neuvěřitelně komplikovaně propojených synapsí, kterým nikdo pořádně nerozumí. Tak to raději přenecháme neurobiologům a za dvacet let už budeme vědět víc.

V blackboxu.⁽¹⁾ Sigmund Freud

Psychologie je nejmladší ze všech moderních věd – je jí jen o něco více než sto let. Už to je hodno povšimnutí. Astronomie, fyzika, chemie, geologie, biologie, medicína – ty všechny jsou starší. Člověk jen pomalu odvrátil pohled od hvězd k zemi a zahleděl se na sebe sama. Zdálo se být jednodušší zkoumat běh souhvězdí a vlastnosti hmoty, než se věnovat prchavé subjektivitě a matoucí proměnlivosti lidského prožívání.

První, kdo vědecky zkoumal psýché, byl Sigmund Freud. A dělal to, co dělají všichni vědci: hledal jednotky, z nichž se skládá předmět jeho výzkumu. Hledal jednotky v psýché.

Freud pozoroval, že člověk v sobě chová rozporuplné sklony: má sexuální fantazie, ale místo jejich uskutečňování namaluje obraz nebo se stane starostou. Na obrazech se pak vyskytuje podezřele mnoho nahých lidí. Jen si vzpomeňte na Michelangelovy stropní malby v Sixtinské kapli ve Vatikánu. Je na nich dokonce nahý Boží zadek. Umělec ale neřekne nahota, nýbrž akt, vysvětlí, že ho „zajímá lidská podoba“, a dostane za to cenu.

Starosta má v noci před otevřením nové plovárny podivný sen: Stojí ve fraku a cylindru na desetimetrovém můstku. Pod ním je shromážděno půl města a uctivě hledí k němu nahoru. A on rozepne poklopec, vymočí

(1) **Blackbox:** Všeobecně objekt, jehož vnitřní výstavba a způsob fungování jsou neznámé nebo nejsou považovány za významné. Zajímá nás pouze vnější chování blackboxu.

se dolů do bazénu a slavnostně pronese: „Tímto předávám plovárnu jejímu účelu!“

Když je obraz namalován a plovárna otevřena, jsou původní impulsy už dávno zapomenuty. To nás mate a nedává nám smysl. Freud přesto věřil, že se za takovými fenomény nějaký smysl skrývá. Nestačilo mu sbírat a dokumentovat psychické jevy. Vyvinul teorii, která tyto jevy měla smysluplně vysvětlit.

Ve svém „strukturálním modelu“ rozdělil psyché na tři oblasti: id (ono), ego (já) a superego (nadjá).⁽²⁾ Id je oblast psyché, z níž pocházejí sexuální a jiná necivilizovaná temná přání: chtivost, egoismus, agrese – prostě všechno, co tajně chceme.

Superego je protihráčem id. Jestliže nám id říká, co chceme, říká nám superego, co bychom měli udělat místo toho: stát se starostou, úspěšným umělcem nebo něčím jiným slušným. Superego chce, abychom nebyli negativně nápadní, aby nás každý měl rád a abychom byli úspěšní. Superego obětuje impulsy id, aby nás společnost přijala.

Ego je třetí instance. Ego se pokouší zkrotit oba protihráče pomocí rozumu. Příliš mnoho superega by náš život učinilo obsedantním a sterilním a úplně by potlačilo id. Id si ale nenechá všechno líbit a brání se pak tajnými fantaziemi, přerázkami a neurózami. Příliš mnoho id by šířilo chaos, chlípnost a svévoli. Ego tedy dělá prostředníka mezi nimi dvěma a činí z nás ty rozumné lidi hodné lásky, jimiž jsme.

Tento model znamenal v pozorování psyché revoluci. Protože poprvé někdo podnikl pokus shrnout matoucí jednotlivosti psychických jevů tak, že se daly rozpoznat živé jednotky, které jsou ve vzájemném proměnlivém vztahu.

(2) **Sigmund Freud:** Das Ich und das Es, Fischer Verlag, Frankfurt 2003

Všechny tři oblasti mají základní vlastnosti: existují zároveň vedle sebe, i když je nikdy nemůžeme zároveň vnímat. Každá oblast má svou vlastní vůli, své vlastní úkoly a potřeby. A všechny tři oblasti se vzájemně ovlivňují. Tři živé struktury, které spolu zápasí.

Na první pohled je Freudův strukturální model evidentní. Sice to ještě neznamená, že je pravdivý, ale dodnes, více než sto let po svém vzniku, se používá pro vysvětlení psyché. Když se v současném vydání Brockhausovy Psychologie⁽³⁾ podíváte na heslo „Já“, naleznete následující text:

„Já, ego: Jádru osobnosti, vědomá instance, která řídí zážitky a jednání osoby. V psychoanalýze se ego považuje za tu organizační instanci psychického aparátu vedle id a superega, která prostředkuje mezi požadavky reality (okolí), pudovými přáními id a morálními požadavky superega (svědomí).

V psychologii ega se egu navíc připisují autonomní funkce; například se hovoří o ‚bezkonfliktní sféře‘ ega a myslí se tím především racionální podíl funkcí ega.“

Konec hlášení. Na sedmi stech stranách Psychologie přesně šedesát šest slov o „jádru osobnosti“. (Jádru? Proč vlastně jádru?) Ego se popisuje jako „vědomá instance, která řídí zážitky a jednání“. Vědomá a řídit zní dobře. Bezkonfliktní sféra? Racionální? Nebudeme si stěžovat. Ne, ulevilo se nám: ego je normální. Ego je racionální. Ego řídí. Ego je vědomé. Nebo jak Freud, původce tohoto rozdělení, sám říká:

„Ego reprezentuje to, co se dá nazvat rozumem a uvážlivostí, na rozdíl od id, které obsahuje vášně.“⁽⁴⁾

(3) F. A. Brockhaus GmbH, Lipsko–Mannheim 2009

(4) **Sigmund Freud**: Das Ich und das Es, Fischer Verlag, Frankfurt 2003; překlad A. S.-V.

Ta věta nám lahodí. Potvrzuje přece, co už jsme tušili: naše já je rozumné, uvážlivé a racionální. O moc víc se k tomu asi nedá říct. Jinak by to přece Brockhausova Psychologie 2009 určitě udělala.

Naše problémy, pokud vůbec nějaké máme, přicházejí z nevědomí, z konfliktů, jež superego a id vnucují egu. Číhají se svými tajnými přáními a životu nepřátelskými požadavky v temných hlubinách nevědomí, do kterých ego bohužel může jen zřídkakdy nahlédnout.

Z čeho se skládá psýché a jak je vystavěna, stále ještě nevíme. Jistě, věříme teď, že se skládá ze tří částí. Jenže tak se problém jenom přesunul. Protože místo jednoho blackboxu teď máme tři: jeden, o který se údajně nemusíme starat, protože je od přírody uvážlivý, rozumný a vyvažující, a dva, které jsou tak těžko přístupně skryty v nevědomí, že z nich můžeme s velkou námahou zachytit pouze několik zlomkovitých útržků. Jak tedy chceme vůbec zjistit, zda skutečně existují jen tři velké oblasti? Jak chceme zjistit, zda v rámci těchto oblastí neexistují další struktury a případně jaké jsou povahy? Jak chceme zjistit, zda rozum a vědomí skutečně existují pouze v egu?

Dobře, že teď alespoň víme, že v „jádro naší osobnosti“, v našem egu, jsme uvážliví a rozumní lidé.

V blackboxu. Srdečně vítáme, vstup zakázán

Strom neprodukuje kořeny, kmen, větve a listy na velkou hromadu, nýbrž je organizuje ve značně přehledném uspořádání. Tuto přehlednost zvláště oceníme tehdy, když stromy rostou hustě vedle sebe a tvoří les.

Na velké hromadě by se ta spousta různých listů a jehličí dala těžko rozlišit a přiřadit.

Když Freud začal hovořit o egu, id a superegu, zavedl do pozorování psýché úplně novou kategorii – „struktury“. Říká, že psýché neprodukuje myšlenky, pocity, sny, chování a jiné fenomény zmateně, nýbrž že je organizuje ve třech velkých skupinách.

Všechno, o čem v životě přemýšlíme a co děláme, všechno, co si přejeme nebo v čem selháváme, neroste podle Freuda na jednom, nýbrž na třech zcela odlišných stromech.

Ego produkuje určité pocity, myšlenky a chování. Svou povahou se liší od pocitů, myšlenek a chování superega nebo id. S pomocí tohoto strukturálního modelu Freud vnesl do komplexních a matoucích fenoménů psýché dosud neznámou přehlednost.

Naše nadšení z nově získané přehlednosti se ale zase brzy utlumí, když si vzpomeneme, co Freud o těchto třech strukturálních oblastech říká dále: totiž že id a superego leží z převážné části v nevědomí, kde je nikdy nemůžeme přímo zažít a zkoumat.

Pro Freuda je id „... temná, nepřístupná část naší osobnosti [...] chaos, kotelný plný vařících se vzruchů [...] místo, které obsahuje nezkracené vášně“.⁽⁵⁾ Id není podle Freuda jenom samo o sobě nepřístupné, je také ve své podstatě neuspořádané a bez struktury. Nemusíme se tedy vůbec pokoušet hledat jeho vnitřní výstavbu. V nejlepším případě se ještě dá určit jako původ různých pudů.⁽⁶⁾

Ale, říká Freud: „Pud se nikdy nemůže stát objektem vědomí, pouze představa, která jej reprezentuje.“⁽⁷⁾

(5) **Sigmund Freud:** Gesammelte Werke XV, 80n.; překlad A. S.-V.

(6) **Sigmund Freud:** Eros a Thanatos, sexuální pud a pud smrti

(7) **Sigmund Freud:** Das Ich und das Es, s. 129, Fischer Verlag, Frankfurt 2003; překlad A. S.-V.

Zato ona oblast, která je nejspíše přístupná vědomí, tedy ego, je zamětnána zejména tím, aby nás rozumným a uvážlivým způsobem přizpůsobila vnější a vnitřní realitě. V egu tedy určitě nemusíme hledat příčinu našich problémů.

A tam, kde se ego přece jen může stát problémem, totiž když se brání nepříjemným nebo trapným impulsům z nevědomí, je podle Freuda opět nevědomé.

Superego, které vychází z ega, se očividně skládá pouze z pravidel rodiny a společnosti; neuspořádaný soubor požadavků a zákazů, jež podléhají konkrétním dobovým hodnotám a mravům a specifitějším úkolům rodičů a které ego stále omezují, aniž by to ego přímo pozorovalo.

Tento model je pozoruhodná obojetná bytost: vysvětluje nám výstavbu psýché a stejným dechem nemožnost tuto výstavbu přímo studovat. Podobně jako u černé díry ve vesmíru, která pohlcuje všechno světlo, a proto ji nikdy nelze přímo vidět, můžeme i zde údajně pouze nepřímou usuzovat na struktury psýché.

Tak tento strukturální model každého, kdo chce psýché zkoumat, staví do poměrně bezmocné pozice. Je to, jako bychom stáli před domem, který má jenom jedny dveře. Když zazvoníme, otevře nám uvážlivé a rozumné ego a uvede nás do docela příjemně zařízené přijímací místnosti. Ego tvrdí, že tu bydlí samo. Sice se diví podivným zvukům, které občas pronikají zdmi, ale nehodlá se tím zabývat.

Návštěvník se porozhlédne, popovídá si s egem o tom a onom a mimochodem se zeptá, jestli se mu líbil Playboy, co vykukuje zpod pohovky. Ego zrudne a tvrdí, že ten časopis nikdy předtím nevidělo.

Při další návštěvě si host všimne, že časopis zmizel. I nábytek v místnosti je jinak rozestavený. Všechno působí uspořádaněji, přísněji, uklizeněji.

Ego znovu tvrdí, že s tím nemá nic společného, ba že si toho ani nevšimlo, ale myslí si, že takhle je místnost vlastně o hodně hezčí. Dokonce je samo tentokrát v dobrém rozmaru a přístupnější. Jen se občas podívá na hodinky, jako by ještě mělo něco důležitého.

Návštěvník ego věří. Působí upřímně a sdílně. Návštěvník tedy dospěje k závěru, že dům musí mít tajné obyvatele. A protože se tam ukazují protichůdné pohyby – jednou směrem rozkoš, jednou směrem řád – usoudí, že zde musí kromě ega bydlet nejspíš ještě dva. Ovšem dva, kteří se tak tvrdošíjně a šikovně skrývají, že se s nimi nelze přímo setkat. Na stopu jim můžeme přijít jen tehdy, když při své schovávané udělají chybu. Že ego samo jeví jen málo chuti se jimi zabývat, věc zrovna neusnadňuje.

Freud svým modelem říká: Teď znám struktury psýché. A proto také vím, že tyto struktury nikdy nelze přímo zkoumat. Freud otevřel bránu k pochopení struktury psýché a hned ji vlastnoručně zase zavřel.

Tento postoj zásadním způsobem určil zacházení s psýché až dodnes. V minulých sto letech byla vytvořena řada nových psychologických teorií a metod. Freudovo paradigma o zásadní nemožnosti zkoumat nevědomí přímo však nikdy nebylo obsáhle a systematicky zpochybněno. V podstatě se od nynějška jednalo pouze o dvě možnosti, jak s onou nemožností zacházet. Jedni se ptali: Jak přesto vyrvu ze spárů nevědomí několik jeho tajemství a jak je mohu interpretovat? A ti, pro něž to bylo příliš obtížné a nejasné, se ptali: Jak mohu ovlivnit psýché, aniž bych ji chápal a aniž bych otevřel blackbox?

V blackboxu. Obsahy a jejich zdroje

Jak můžeme pochopit něco, čemu nemůžeme přímo nahlédnout do nitra? Musíme pozorovat, co odtud vychází. Představte si, že ráno nasednete

do auta, abyste jeli do práce. Nastartujete, ale kromě známého vrčení motoru slyšíte ještě jiné, zvláštní zvuky, které vám připadají velice podezřelé – menší exploze, výkřiky a tichou hru na kytaru. Pokud se teď nemůžete přímo podívat, odkud ty zvuky pocházejí, máte problém. Začnete vymýšlet teorie o původu těch podivných jevů: Že by mechanik zapomněl v motoru přenosné rádio? Nebo pod autem cvičí potulný pouliční muzikant? Taky může být vadné zapalování, anebo se v kufru perou trpaslíci? Jistě, něco z toho vypadá pravděpodobněji a něco méně, ale s jistotou to vědět nemůžete. Freud tedy měl docela slušné potíže, když se pokoušel správně přiřadit podivné fenomény, které vycházely z jeho pacientů. My teď ale pro jednoduchost raději zůstaňme u vašeho obskurního ranního zážitku s autem. (Nemusí vám to být trapné. Něco takového se může stát každému.) Nyní je rozhodující zjistit, zda hudba pochází ze zapomenutého rádia, od potulného muzikanta anebo z jiného, zatím neznámého zdroje – neznámého jak pro vás, tak pro onen zdroj. Protože pokud byste se teď prostě rozjeli, mohly by se vaše problémy rázem umocnit. Pak byste místo krátkého ranního rozčilení mohli mít na krku soud kvůli zabítí. Nebo špatně naladěného mechanika. Nebo škodu na motoru. Čili je třeba něco podniknout, abyste identifikovali zdroj. A zde jsme u jádra problému: rozhodující není jev, nýbrž zdroj, z nějž pochází. Ukažme si tuto jednoduchou skutečnost ještě na jiném příkladu.

„Miluju tě!“ Ta jednoduchá věta, kterou si denně říkají miliony lidí na celém světě, může mít naprosto odlišné významy – podle toho, z kterého vnitřního zdroje pochází.

Uvedme si jenom malý výběr z toho, co „miluju tě“ může podle zdroje znamenat:

1. Miluj mě!
2. Chci sex.
3. Neumím být sám.

4. Doufám, že teď jsi spokojený (spokojená) a necháš mě na pokoji.
5. Podvádím tě, ale nesmíš to zjistit.
6. Miluju tě, pokud ode mě nic nechceš.
7. Vzdám se pro tebe sám (sama) sebe.
8. Miluju tě.
9. Je velice praktické, že jsi tady.

Freud – a po něm mnoho jiných dušezpytců – podnikl odvážný krok: chtěl porozumět psýché, aniž by se přímo dostával ke zdrojům, které postuloval. Byl přece přesvědčen, že to není možné. Soustředil se tedy na fenomény, na obsahy. Velice přesně sledoval slova, pocity, sny, chování a symptomy, jež vycházely z psýché jeho pacientů. Doufal, že tak bude moci interpretovat, z jakého zdroje pocházejí a co znamenají. Interpretace se stala ústředním nástrojem jeho výzkumů.

Je ale vůbec pravda, že k tomu, abychom se dostali k tajemstvím duše, je nutné interpretovat obsahy psýché? A je vůbec pravda, že samo ego se svou údajnou uvážeností a rozumností má tak málo společného s našimi problémy a s naší zaujatostí a ztřeštěností? Možná je vnitřní struktura psýché úplně jiná. Ne tak prostě trojjediná. Trochu komplexnější. Trochu rafinovanější. Trochu elegantnější. Trochu lidštější. A koneckonců možná trochu snáze pochopitelná.

Výpadek proudu. Veřejné tajemství

Když Filip poprvé navštívil mou praxi, příliš jistě nevěděl, co vlastně chce. Adresu měl od Katrin, mé klientky, která bydlela ve stejném domě jako on. Několikrát se s ní sešel, čistě přátelsky, jak mě ujistil. Poprvé mu sice byla

sympatická, ale nijak opravdově ji nebral. „Navíc zrovna nešel proud a s ním to bylo rozhodně lepší, než sedět sám potmě!“ vysvětlil mi s úšklebkem. Jeho první dojem se ale po druhém rozhovoru zásadně změnil. Ačkoli se sotva znali, měla tu drzost – nebo by měl říci odvahu? – dělat mu ostré výčitky. Obvinila ho, že krouží jenom sám kolem sebe a používá ji jako publikum pro své předvádění. Vážnost a upřímnost, s níž mluvila, na něj – proti jeho vůli – udělaly dojem. A jaksi chápal, že má pravdu. Nebylo to poprvé, co si musel něco takového vyslechnout – v podstatě všechny jeho vztahy končily podobnými výčitkami. Nikdy mu to zvláště nevadilo, naopak: většinou se mu ulevilo, že vztah skončil a on má zase svůj klid. Byl natolik atraktivní, šarmantní a bohatý, že nikdy nebyl delší dobu sám a brzy začala hra zase od začátku – dokud jí (ne, vlastně jeho) to zase nepřestalo bavit. S touhle sousedkou to bylo jinak: otevřeně mu řekla svůj názor, ale nic po něm nechtěla. Sotva se znali, a proto se jí také nepotřeboval zbavit.

Její slova ho ale přiměla k zamýšlení. „Skutečně nedokážu navázat hlubší vztah,“ přiznal se, když jsem se ho zeptal, zda se chce věnovat určitému tématu. Při těchto slovech z jeho obličeje poprvé zmizel onen šarmantně namyšlený, blahosklonný výraz. Na okamžik vypadal velice vážně.

„Muži a ženy se k sobě prostě nehodí!“ pokračoval. „Akorát, samozřejmě, až na jedno místo.“ A už tu zase byl Filip jako předtím. „Každý muž chce střídat ženy, to už je dané testosteronem. Je to v genech. Říkám jen: Darwin. Navíc je mi líp, když jsem sám. Vztahy jsou namáhavé, člověk musí pořád poslouchat nějaké výčitky. To si vůbec nemůžu dovolit.“ Přitom se na mě zase spokojeně zašklebil. „Moje práce mě stojí spoustu sil! Chci přece zůstat v ziskové zóně!“

Vyprávěl o své práci počítačového odborníka na volné noze, která ho očividně bavila a umožňovala mu bezstarostný životní styl. Měl deset

zaměstnanců, jezdil rychlým vozem, dopřával si několik týdnů dovolené v roce a mohl si svůj čas volně rozvrhnout.

„Možná jsem prostě ještě nepotkal tu pravou,“ vrátil se zničehonic zase k našemu původnímu tématu. „Možná ji pro mě teprve musí upéct.“

„A co si slibuješ od práce se mnou?“ zeptal jsem se.

A znovu mu na okamžik zmizel z tváře ten jeho drzý, nadřazený výraz. „Něco se mnou není v pořádku,“ řekl přemýšlivě, „něco je špatně.“ Krátká pauza. Pak, znovu s úšklebkem: „Nejspíš nějaké trauma z dětství!“ A už tu zase byla ta nadřazenost, vyzývavost.

Ze životopisu, který mi na mou žádost před prvním sezením poslal, jsem nevyčetl žádnou známku mimořádných dramatických událostí v dětství. Naopak: zdálo se, že vyrostl v příznivých podmínkách, s chápavými, podporujícími rodiči. Ani teď, když jsem se ho na to přímo zeptal, ho nenapadlo nic obzvláštního. Jeho rodiče byli ještě oba naživu a Filip s nimi i se svými dvěma sourozenci měl přátelský, nenucený vztah. Filip byl vtipný, sebevědomý, úspěšný současník. Nebyl sadista, zločinec ani neschopný. Byl jenom zaujatý sám sebou, orientovaný na zábavu a výborně zapadal do představy světáckého, moderního, dynamického člověka. Bez problémů by mohl hrát v reklamě na drahé mobilní telefony, auta nebo hodinky. Jistě, očividně neměl zájem o hlubší vztah. Možná si ale jen užíval své nezávislosti, aby pak jednoho dne skutečně našel tu pravou.

A do té doby se prostě jen těšil z požehnání moderního ráje. Kromě drahých hodinek byly jeho koníčkem elegantní vozy. Kupoval a prodával je v rychlém rytmu a přestože to vůbec neměl zapotřebí, pokoušel se přitom pokaždé ještě docílit malý zisk, což se mu také často dařilo a on z toho měl pokaždé ďábelskou radost. Na první pohled z něj vyzařovalo něco tak šarmantního, neodolatelného a strhujícího, že člověk byl ochoten od něj koupit cokoli, nejenom ojeté auto.

A teď měl – poprvé v životě – zájem blíže zkoumat sebe sama a kvalitu svých vztahů. Jenomže – jak to provést? Za relativně krátkou dobu jsme o něm nashromáždili celou řadu informací. Víme leccos z jeho biografie a z jeho současného života. Zažili jsme ho bezstarostného a vyzývavého a v krátkých okamžicích přemýšlivého. Víme, že jeho vztahy jsou spíše povrchní, sebestředné a krátkodobé. Známe tedy spoustu obsahů.

Jenom jedno nevíme: jak spolu tyto obsahy souvisejí? Co znamenají? Z jakých zdrojů pocházejí? Má Filip „konflikt mezi závislostí a autonomií“, jak by to formuloval hlubinný psycholog, nebo je prostě jen na šestatřicátníka trochu nezralý? Nebo že by přece jen v dětství zažil trauma, které teď je vytěsněné a projevuje se symptomem neschopnosti se vázat? Potřebujeme o něm ještě více informací, abychom tyto otázky zodpověděli? Či snad existuje jiná, přímější cesta, jak to zjistit?

Mistr všech objemových tříd

Znáte mrkáací obrázky? Podle toho, z jakého úhlu se na obrázek díváte, vám ukazuje různé výjevy. Na jednom je vidět vážný obličej, který na člověka, když se obrázek trochu pootočí, najednou mrkne a přitom se usměje. Pokud jste pozorně sledovali můj rozhovor s Filipem, všimli jste si, že Filip – podobně jako tyhle mrkáací obrázky – střídavě ukazoval dva velice odlišné obličej: nadřazeně šarmantní a vážně přemýšlivý. Ty proměny byly bleskové a ne zvláště nápadné, ale přece jen postřehnutelné. Dokud byl vidět první obličej, neměl jsem opravdu tušení, co vlastně u mě chce. Jen ty krátké přechody do přemýšlivého stavu mi naznačovaly, že by mu přece jen mohlo jít o něco jiného než o nevýznamné a zábavné setkání. Očividně se tu ukazovali dva úplně různí Filipové. Ten zábavný byl

viditelnější než ten přemýšlivý. Dominoval rozhovoru se mnou a zřejmě měl i větší vliv na Filipův život. Musel to být ten šarmantní a vtipný Filip, kdo neustále měnil auta a ženy, nikoli ten vážný a pochybující. Nebo snad je Filip v hloubi duše zneuznaný obchodník s auty? To je nepravděpodobné, ale ještě to upřesníme.

Pokud tedy tito dva Filipové skutečně existují, víme o nich jen málo. Příliš málo, abychom o nich řekli něco platného. Museli bychom je lépe poznat, nejlépe jednotlivě a pozvolna. Jenže jak to uděláme?

Nejprve se Filipa zeptám, jestli už si všiml, že tu a tam na krátký okamžik velice zvážněl. „No samozřejmě, já jsem zneuznaný filozof! Proto jsem přece tady! Kde je tady vlastně pohovka?“

„Na filozofa jsi poměrně vtipný.“

„Strašně vtipný!“

„Existuje tedy jeden vážný a jeden vtipný Filip?“

„Určitě! Tak by se to dalo říct.“

„A s kterým z těch Filipů mám momentálně tu čest?“ ptám se, připravený na všechny možné nesmysly.

„S Filipem Velikým!“ odpovídá slavnostně a s nestydatým šklebem.
„S Filipem, mistrem všech objemových tříd!“

„Rozumím, mistře! Tebe bych si opravdu přál jednou poznat blíž.“

„Paráda! Konečně jednou někdo, kdo si umí vážít mého ducha!“

„Rozhodně. Ale nejdřív ti ještě dám osobní místo. Filipe Veliký, ty sis vysloužil místo úplně vpředu! Posuň se trochu dopředu!“

Sedíme naproti sobě, mezi námi jsou dobré tři metry. Posune se se svou židlí o půl metru dopředu.

„Je to tak dobře?“ ptá se. „Nebo ještě o kousek?“

„Díky, to stačí. Ty jsi tedy Filip Veliký. Ten Filip, kterého lidi znají a milují.“

„Mě milují všichni.“

„Není divu! Při tvém humoru.“

„Humoru? To tak! Milují mě, protože jsem dobrý. Jsem dobrý u počítače, v posteli, za volantem, u baru, pod barem a na sjezdovce – ve vodě, na zemi a ve vzduchu. Jsem vždycky u všeho, ochotný ke všemu, vždycky easy. Za to mě milují. Humor je ještě navíc, to je bonus dráhy.“

„Paráda! Ty tedy máš zdravé sebevědomí!“

„Poslouchej, já jsem parašutista, bungee jumper a surfař, vydělávám spoustu peněz, protože se ve své práci vyznám, jezdím udržovaným vozem firmy Porsche a dobře vypadám. Víím, do kterého klubu musím jít, když se nechci vrátit domů sám. A pokud mi teď ještě můžeš prozradit, jak to funguje se vztahem, aniž by člověku hned musel dojít vzduch k dýchání, bylo by moje štěstí dokonalé.“

„No dobře, dávej pozor. Prozradím ti tajemství šťastného vztahu. Když se na tebe nějaká bude lepit, řekneš jí prostě: ‚Miláčku, miluju tě takový, jaký jsem! Zůstaneme navždycky spolu, a kdyby jednou někdo z nás umřel, odstěhuju se do malého domku u moře.‘ Chápeš? Řekni jí prostě to, co chce slyšet, a dělej, co se ti hodí. To je tajemství dlouhé lásky. Ale, prosím tě, nikde to neříkej, protože já si tím vydělávám peníze!“

Filip Veliký se zarazí. Zašklebí se. Skepticky se na mě podívá. Zasměje se. Plácne se do stehna. „Díky! Dobrý tip! Hezké, že jsme si o tom popovídali. A dál?“

„Vyprávěj mi ještě o sobě. Jak to děláš, že tě všichni mají rádi.“

Filip Veliký trochu zvažní. „Hm, jak to dělám? Jsem otevřený, rozumíš? Mluvím s lidmi. Vyprávím jim o sobě.“

„Co jim vyprávíš? To samé, co právě mně?“

„Ano. Ne. Ale jo. Vlastně je to jedno. Co mě právě napadne. Prostě něco o sobě. Vždycky ty dobré věci. O mé práci. Jak získávám zakázky.“

Moje úspěchy. Kam jezdím na dovolenou. S kým jsem se jak seznámil. Co mě prostě napadne.“

„A za to tě mají rádi?“

„No jasně! Mají radost, když jim člověk řekne něco o sobě. Já u toho jsem taky vtípný, nevyprávím to prostě jen tak. Nesmíš nikdy být moc vážný, vždycky pěkně ležerní. Nemůžeš říct: Byl jsem v Dubaji. Musíš říct: Byl jsem v nejláznivějším hotelu na světě. Ale řekneš to, jako by ti to bylo jedno.“

„Tys byl v nejláznivějším hotelu na světě?“

„No. Odkud to víš?“

„V Dubaji?“

„Človče, ty mě doopravdy posloucháš!“

„Jaké to bylo v Dubaji?“

„Super!“

„Bylo to super, nebo to patří k věci, říct ‚super‘?“

„Patří to k tomu. Vlastně to bylo super nudné a krutě stresové. Byl jsem tam s přítelkyní, pohádali jsme se, ona se odstěhovala do jiného hotelu a já jsem ty zbylé dny do odletu počítal kousky mýdla v koupelně. Ale musíš říct ‚super‘, a pak přijde ta historka o hotelu, který vypadá jako plachta, a o obrovském pokoji a o té krásné koupelně a menu o deseti chodech.“

„A proč to děláš?“

„Protože to mají rádi.“

„Protože mají rádi tebe?“

„No... Jasně.“

„Ty se staráš o to, aby lidi měli Filipa rádi?“

„No. Já ho dělám zajímavým. Příjemným. Tak to dělám.“

Nálada Filipa Velikého se maličko změnila. Je trochu tišší. „Divné, co?“

„Ne, není to divné. Je to pochopitelné. Staráš se o kontakt.“